

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหา

หลังจากที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจการปกครองในรัสเซียได้ใน ปี ค.ศ. 1917 แล้ว ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับรัสเซียก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นความไม่ไว้วางใจต่อกัน ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศทั้งสองได้ขาดช่วงไปจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เงื่อนไขในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติทำให้ประเทศไทยต้องหันมาปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียตใหม่ในปี 1947¹ แต่เนื่องจากในระยะนั้นสภาพการณ์ทั่วไปไม่เอื้ออำนวยให้ประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีเหตุหลายประการที่ทำให้ไทยตัดสินใจผูกพันตัวเข้ากับสหรัฐฯ² อย่างใกล้ชิด มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแข็งกร้าวและให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะในช่วงที่สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในสงครามเวียดนามโดยตรง ในขณะที่สหภาพโซเวียตซึ่งเป็นผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเวียดนามเหนือ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตจึงดำเนินไปอย่างห่างเหิน เย็นชาและทวีความไม่ไว้วางใจกันมากขึ้น²

นับตั้งแต่ปี 1975 หลังสงครามเวียดนามได้ยุติลงอย่างเป็นทางการแล้ว สภาพการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียอาคเนย์ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก กล่าวคือ สหรัฐฯ เลื่อนมติพิพลลงในขณะที่สหภาพโซเวียตขยายอิทธิพลทางการเมือง การทหารในภูมิภาคนี้

¹ สถิตย์ เสถียรไทย, "สหภาพโซเวียตกับความมั่นคงของประเทศไทย" เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2525 หน้า 59

² จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจ" เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทย : ความสำเร็จหรือความล้มเหลว จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, วันอังคารที่ 24 มกราคม 2527, หน้า 1-2, 10.

ในภูมิภาคนี้เพิ่มขึ้น ความเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นที่มองเห็นได้คือ ความแตกแยกในกลุ่มประเทศ
คอมมิวนิสต์ได้รุนแรงขึ้น และในขณะเดียวกันก็มีการกระจายตัวของอำนาจในระบอบระหว่าง
ประเทศมากขึ้น ประเด็นปัญหาที่ไม่เกี่ยวกับการเมืองการทหารมีความสำคัญขึ้น เช่น ปัญหา
การค้า เทคโนโลยี การลงทุน ทรัพยากร และพลังงาน³ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้
ประเทศไทยเริ่มหาแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศใหม่โดยการปรับนโยบายให้มี
ความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้หันมาดำเนินนโยบาย Equidistance กับ
ประเทศมหาอำนาจ⁴ แต่ก็ได้ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจโดย
เฉพาะสหภาพโซเวียตมิได้มีความเท่าเทียมกันดังหลักการของนโยบายดังกล่าว⁵ ดังนั้น
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้มุ่งหมายที่จะทำการศึกษาดังกล่าว⁵ ที่ทำให้ประเทศไทยไม่อาจมีความ
สัมพันธ์กับสหภาพโซเวียตได้อย่างเท่าเทียมกับมหาอำนาจอื่น

ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ที่ การศึกษาถึงลักษณะ
และความเป็นมาของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะในยุคหลังสงคราม
อินโดจีนที่เริ่มตั้งแต่ปี 1975 เมื่อไทยหันมาดำเนินนโยบาย Equidistance ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์

³ ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร, "จากอดีตสู่ปัจจุบัน : ความต่อเนื่องในนโยบายต่างประเทศของ-
ไทย" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องนโยบายต่างประเทศของไทย : ความสำเร็จ
หรือความล้มเหลว จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วันอังคารที่ 24 มกราคม
2527, หน้า 15.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3

⁵ จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยต่อมหาอำนาจ", หน้า 10. และ
จากการสำรวจทัศนคติชนชั้นนำของไทยในปี ค.ศ. 1983 โดย ดร.กระมล ทองธรรมชาติ และ
คณะ ปรากฏว่าชนชั้นนำของไทยมีความเคลือบแคลงใจต่อสหภาพโซเวียตเป็นอย่างมากและเห็น
ว่าสหภาพโซเวียตเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงรองจากเวียดนามซึ่งเป็นภัยที่ร้ายแรงที่สุด อ่านรายละเอียด
ใน กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, "ทัศนะชนชั้นนำของไทยต่อความมั่นคงแห่งชาติ" :
ความหมายสำหรับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองไม่อาจจะพัฒนาให้ก้าวหน้าไปกว่าที่เป็นอยู่ได้

สมมติฐานของการศึกษา

1. ความเปลี่ยนแปลงที่มีมาแต่เดิม ซึ่งมีอยู่ 2 ระยะคือ ระยะระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่งกับก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ที่รัสเซียกลายเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ และระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองในช่วงสงครามเย็น ซึ่งจบลงโดยมีประเทศในอินโดจีนกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ เป็นพื้นฐานของความหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต
2. นอกจากความเปลี่ยนแปลงใจที่มีมาแต่เดิมแล้ว การที่สหภาพโซเวียตเป็นพันธมิตรกับเวียดนามในปี 1978 ทำให้เวียดนามมีศักยภาพเพิ่มขึ้น และการที่สหภาพโซเวียตสนับสนุนบทบาทของเวียดนามในกัมพูชา ก่อให้เกิดความหวัดระแวงในการเสียดุลย์อำนาจให้แก่ฝ่ายไทยเป็นอย่างมาก จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต
3. บทบาทของสหภาพโซเวียตดังกล่าว ส่งผลให้ไทยเขยิบเข้าไปกระชับความสัมพันธ์กับจีนยิ่งขึ้นและกับสหรัฐฯ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทั้งสองประเทศนี้เป็นฝ่ายตรงข้ามกับสหภาพโซเวียต จึงยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต

แนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา

โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดแนวนโยบายต่างประเทศของรัฐนั้นมีอยู่ 3 ระดับ คือ ปัจจัยในระดับตัวบุคคล (ระดับ 1) ระดับชาติ (ระดับ 2) และระดับระหว่างประเทศ (ระดับ 3) แต่การศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตนั้นได้แก่ปัจจัยในระดับที่ 2 และ 3 ซึ่งเหตุผลที่ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยระดับ 2 และ 3 โดยไม่ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยระดับ 1 มีดังต่อไปนี้คือ

การที่พรรคบอลเชวิคได้ประกาศเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพไปทั่วโลกโดยเฉพาะในเอเชียในปี 1919 นั้น ได้ทำให้ไทยซึ่งยึดมั่นในการปกครองระบอบกษัตริย์อย่างแน่นแฟ้นมาเป็นเวลานานเกิดความหวาดระแวงไม่ไว้ใจสหภาพโซเวียตเป็นอย่างมาก จึงไม่ปรารถนาที่จะมีการติดต่อสัมพันธ์ใด ๆ กับรัฐบาลพรรคบอลเชวิค ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านั้นไทยเคยมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลเก่าของรัสเซียที่ถูกโค่นล้มไป จึงกล่าวได้ว่า

แนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตในช่วงนี้ถูกกำหนดโดยปัจจัยระดับ 2 คือ ความแตกต่างทางระบบภายในประเทศและลัทธิอุดมการณ์ของแต่ละฝ่ายยึดถืออยู่

เมื่อสงครามเย็นระบอบเข้ามาในเอเชียอาคเนย์ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตในช่วงนั้นนอกจากจะถูกกำหนดโดยปัจจัยระดับที่ 2 คือความเคลือบแคลงใจที่มีมาแต่เดิมแล้ว ยังถูกกำหนดด้วยปัจจัยในระดับที่ 3 คือระดับระหว่างประเทศอันได้แก่ การขยายบทบาทเข้ามามีความสัมพันธ์กับจีน เวียดนามเหนือและขบวนการปฏิวัติต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ในฐานะผู้นำค่ายคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตอีกด้วย โดยความรู้สึกเคลือบแคลงที่มีต่อสหภาพโซเวียตมาแต่เดิมประกอบกับความหวาดระแวงที่มีต่อการขยายบทบาทเข้ามาในเอเชียอาคเนย์ของสหภาพโซเวียตในขณะนั้นทำให้ไทยมีท่าทีเป็นฝ่ายตรงข้ามกับสหภาพโซเวียต แม้ว่าจะได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันในปี ค.ศ. 1947 แล้วก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้นไทยยังได้ดำเนินนโยบายผูกพันตัวเข้ากับสหรัฐอย่างใกล้ชิดและให้ความร่วมมือในการต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตในยุคสงครามเย็นนี้จึงเป็นอย่างห่างเหินและเย็นชาเป็นอย่างมาก

ในยุคหลังสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 ยังคงปรากฏว่าความแตกต่างทางอุดมการณ์ยังเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตอยู่ แต่ที่นอกเหนือไปจากนั้น อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไทยและสหภาพโซเวียตไม่อาจจะพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีต่อกันให้ก้าวหน้าขึ้นได้ก็คือ การที่สหภาพโซเวียตขยายบทบาทเข้ามาในเวียดนามโดยเป็นพันธมิตรกันในปี 1978 และให้การสนับสนุนเวียดนามในปัญหาแกมพูชา ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดแนวนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตในยุคนี้จึงยังคงเป็นปัจจัยระดับ 2 และ 3 แต่ปัจจัยระดับ 3 มีความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการเข้ามาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเวียดนามของสหภาพโซเวียตนั้นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยโดยตรงเนื่องจากประเทศไทยมีพรมแดนทางบกติดต่อกับแกมพูชาเป็นระยะยาว อีกทั้งเวียดนามก็ยังเป็นศัตรูคู่แข่งเก่าของไทยอีกด้วย เพราะจากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ไทยได้แข่งขันกับเวียดนามในการขยายอิทธิพลเหนือลาวและแกมพูชามาโดยตลอด จนถึงครั้งหลังของศตวรรษที่ 19 การกระทำของสหภาพโซเวียตจึงก่อให้เกิดความวิตกกังวลให้แก่ไทย ทำให้ไทยไม่อาจจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตอย่างเท่าเทียมกับมหาอำนาจอื่นได้

การที่สหภาพโซเวียตเข้ามาเป็นพันธมิตรกับ เวียดนามและให้การสนับสนุน เวียดนาม ในการยึดครองกัมพูชานั้น ทำให้สหรัฐฯ และจีนมีผลประโยชน์ร่วมกันยิ่งขึ้น การมีเป้าหมายที่ สอดคล้องต้องกันในการต่อต้านสหภาพโซเวียตและเวียดนามดังกล่าวได้ส่งผลให้จีนและสหรัฐฯ มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดกันในเรื่องนี้ ระบบระหว่างประเทศในเอเชียอาคเนย์ในยุคนั้นจึงมี ลักษณะที่ดูประหนึ่งว่าแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย โดยมีสหภาพโซเวียต เป็นผู้นำฝ่ายหนึ่ง กับฝ่ายต่อ- ด้านสหภาพโซเวียต คือ จีนกับสหรัฐฯ เป็นผู้นำอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะที่คล้ายกับระบบระหว่าง ประเทศในยุคสงครามเย็น เพียงแต่มีจีนเพิ่มเข้ามาเป็นฝ่ายเดียวกับสหรัฐฯ เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกัน การที่จีนและสหรัฐฯ เข้ามาดำเนินการต่อต้านสหภาพโซเวียตในภูมิภาคนี้ มี ผลอย่างสำคัญต่อการเลือกแนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายต่อสหภาพโซเวียตของไทย เพราะ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ไทยมีทางเลือกมากขึ้นว่าจะดำเนินนโยบายไปในแนวทางใด ดังนั้น ปัจจัยระดับที่ 3 คือการเมืองในระดับระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินนโยบาย ของไทยต่อสหภาพโซเวียตในช่วงนี้

การที่การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีได้ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยระดับที่ 1 คือระดับตัว บุคคลนั้น มีเหตุผล คือ ปัจจัยในระดับดังกล่าวมิได้มีความสำคัญต่อการกำหนดแนวปฏิบัติในการ ดำเนินนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตในยุคนั้น ทั้งนี้เพราะจากการศึกษาถึงแนวโน้มและภูมิหลัง ทางการเมืองของนักการเมืองและผู้นำไทยทั้งในอดีตที่ผ่านมาและในปัจจุบันพบว่า มิได้มีความ แตกต่างกันทั้งในด้านอุดมการณ์ ค่านิยม และแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศจนอาจ จะทำให้การเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคลมีผลต่อการกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายต่อ สหภาพโซเวียตแต่อย่างใด นักการเมืองและผู้นำไทยทุกยุคทุกสมัยนั้นมีลักษณะร่วมที่สำคัญอยู่ประ- การหนึ่ง คือ มีอุดมการณ์ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และเทิดทูนสถาบันหลักของประเทศ ซึ่งลักษณะ ร่วมดังกล่าวนี้มีผลทำให้เกิดความเคลือบแคลงใจต่อสหภาพโซเวียต จึงเห็นได้ชัดเจนว่าความ แตกต่างทางอุดมการณ์นี้เป็นปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดแนวนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียต มาโดยตลอด ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำของไทยอย่างไรหรือไม่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงในระดับตัวบุคคลหรือปัจจัยในระดับที่ 1 นั้น มีผลต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ในการดำเนินนโยบายของไทยต่อสหภาพโซเวียตน้อยมาก

จากการศึกษาลักษณะของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยตั้งแต่สมัยแรกเริ่มมา จนถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้พอสรุปได้ว่า แนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ของไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การปรับตัวเข้าหา (Accommodation)

ประเทศมหาอำนาจกับการสร้างดุลย์อำนาจ (Balance of Power) ส่วนการที่จะเลือกปฏิบัติในแนวทางใดนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะการเมืองระหว่างประเทศในขณะนั้น ซึ่งโดยทั่วไปจะพบว่าประเทศไทยมักจะปรับตัวเข้าหาประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดที่สุดในเอเชียเมื่อไม่มีทางเลือกอื่น แม้ว่าในบางกรณีจะมีได้มีแนวนโยบายสอดคล้องต่องัน แต่ก็กระทำไปเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชาติเป็นสำคัญ แต่เมื่อใดที่มีทางเลือก ก็มีมากกว่าหนึ่งมหาอำนาจเข้ามาแข่งขันอิทธิพลกันในภูมิภาคนี้ ไทยก็จะเลือกใช้วิธีสร้างดุลย์อำนาจ คือการถ่วงดุลย์ระหว่างมหาอำนาจเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินนโยบายต่างประเทศทันที จากลักษณะเฉพาะนี้ เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศของไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการที่จีนและสหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มากขึ้น ในฐานะของมหาอำนาจฝ่ายตรงข้ามกับสหภาพโซเวียตนั้นเป็นการเปิดทางเลือกให้แก่ไทย ดังนั้นในขณะที่ไทยกำลังรู้สึกวิตกกังวลในเรื่องเสียดุลย์อำนาจ เมื่อสหภาพโซเวียตเข้ามาหนุนหลังเวียดนามในกัมพูชา ไทยจึงเลือกปฏิบัติต่อสถานการณ์ด้วยวิธีถ่วงดุลย์ระหว่างมหาอำนาจ โดยหันมาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนและสหรัฐฯ มากขึ้นเพื่อถ่วงดุลย์กับพลังอำนาจจากฝ่ายที่เห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของตน คือ สหภาพโซเวียตและเวียดนาม ซึ่งทราบดีที่สภาพการณ์ยังคงดำเนินไปในลักษณะนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตก็ไม่อาจจะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงได้ใช้แนวความคิดเรื่องดุลย์แห่งอำนาจ (Balance of Power) มาเป็นกรอบในการศึกษาถึงอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตในยุคหลังสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 ในวิทยานิพนธ์นี้

แนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบของการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาจากผลงานของ Charles O. Lerche Jr. และ Abdul A. Said ในหนังสือเรื่อง Concepts of International Politics in Global Perspective⁶ ซึ่งได้แบ่งลักษณะของความสมดุลแห่งอำนาจ (Patterns of Equilibrium of Power) ออกเป็น 3 แบบ คือ

6

Charles O. Lerche, Jr. and Abdul A. Said, Concepts of International Politics in Global Perspective 3rd ed. (New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1979), pp. 109-114

1. Multiple Balance of Power คือรูปแบบที่มีมหาอำนาจอย่างน้อย 5 ประเทศ เข้ามามีอิทธิพลครอบงำการเมืองของโลก โดยมีมหาอำนาจเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันจำกัดมิให้ มหาอำนาจใดมีอำนาจโดดเด่นเกินไป เพราะจะทำให้ความสมดุลแห่งอำนาจในระบบ ซึ่งเป็นสิ่ง สำคัญที่ทำให้ระบบคงอยู่ได้เสียไป

2. Simple Balance of Power คือรูปแบบที่มีการแบ่งแยกอำนาจในระบบระหว่าง ประเทศออกเป็น 2 ขั้ว และรัฐส่วนใหญ่ในระบบระหว่างประเทศจะต้องเลือกทิศทางและแนวโน้ม ทางการเมืองของตนออกมาให้ชัดเจนว่าอยู่ฝ่ายใดในระหว่าง 2 ฝ่ายนี้ ความเคลื่อนไหวหรือการ เปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความสมดุลแห่งอำนาจในระบบระหว่างประเทศรูปแบบนี้มีน้อยมาก ความ สนใจทางการเมืองระหว่างประเทศถูกดึงมาสู่ประเด็นที่เป็นการต่อสู้กันระหว่างขั้วอำนาจทั้งสอง เท่านั้น

3. Integration of Power คือรูปแบบที่มีการรวมอำนาจในระบบระหว่างประเทศ เข้าด้วยกันในลักษณะของการสร้างความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) โดยทุก ๆ รัฐในระบบระหว่างประเทศยินยอมที่จะยกอำนาจอธิปไตยของรัฐตนให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาล โลก และมีจุดมุ่งหมายที่จะร่วมมือกันต่อต้านรัฐที่ทำลายสันติภาพของโลก

ในยุคสงครามเย็น คุลย์แห่งอำนาจในระบบระหว่างประเทศ อยู่ในรูปแบบที่ 2 ส่วน รูปแบบที่ 1 นั้นเคยเกิดขึ้นในสมัยศตวรรษที่ 17 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 แต่รูปแบบที่ 3 นั้นยังไม่ สามารถสร้างขึ้นได้แม้ว่าจะมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นมาทำหน้าที่คล้ายรัฐบาลโลกแล้ว ก็ตาม เพราะมีปัญหาอยู่ว่ายังมีให้มีการตกลงกันอย่างแน่นอนเกี่ยวกับกวมอำนาจอธิปไตย ของทุกรัฐให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลโลก สำหรับการแบ่งสรรอำนาจในระบบระหว่างประเทศ ในปัจจุบันนั้น เป็นไปในลักษณะของรูปแบบที่ 2 บวกด้วยรูปแบบที่ 1 คือมีหลายมหาอำนาจ แต่สหรัฐ ฯ และสหภาพโซเวียตมีพลังอำนาจโดดเด่นที่สุด และถือคุลย์อยู่คนละฝ่าย

การที่ไทยหันไปมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนและสหรัฐ ฯ มากขึ้นในยุคหลังสงครามอินโดจีน ครั้งที่ 2 นั้น แรงจูงใจสำคัญก็คือความหวาดวิตกที่มีต่อพันธมิตรโซเวียต-เวียดนาม ที่ได้กล่าวมา ซึ่ง การปรับตัวของไทยให้เข้ากับมหาอำนาจทั้งสองนั้นอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าความหวาดวิตก ของไทยเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในความสัมพันธ์กับจีนซึ่งเป็นเพียงการปรับตัวในการ ถ่วงคุลย์ (Alignment) ของไทยเท่านั้น สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐ ฯ นั้นถึงจะเป็น พันธมิตรกันในสนธิสัญญาามนิลา (1954) และเพิ่มเติมด้วยอนุสัญญาถนัด-รัสก์ (1964) ก็ตาม แต่

ความหมายของพันธมิตรได้ลดลง เป็นอย่างมากหลังจากสงครามเวียดนามได้เสร็จสิ้นลง ในปัจจุบัน การที่ไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนและสหรัฐนั้น เป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต นอกเหนือไปจากความเคลือบแคลงใจที่ไทยมีต่อสหภาพโซเวียตมาแต่เดิมกับความวิตกกังวลต่อท่าทีของสหภาพโซเวียตในปัจจุบันที่เป็นอุปสรรคอยู่แล้ว ซึ่งถ้าปัญหาที่พยายายังคงดำเนินไปในลักษณะนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตก็ย่อมไม่อาจก้าวหน้าขึ้นไปกว่าที่เป็นอยู่ได้

วิธีรวบรวมข้อมูล

วิทยานิพนธ์นี้ได้ทำการศึกษาโดยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Source) ได้แก่ แถลงการณ์ของรัฐบาล คำปราศรัยของบุคคลสำคัญในรัฐบาลในโอกาสต่าง ๆ คำให้สัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญทั้งในภาครัฐบาล ภาคเอกชนและนักวิชาการ เอกสารที่รัฐบาลพิมพ์เผยแพร่

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารประกอบการสัมมนาและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามากำหนดทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศทั้งสอง

2. เพื่อเป็นแนวทางในการคาดคะเนความสัมพันธ์ในอนาคตระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณานโยบายของไทยในอนาคต

การนำเสนอ

ผลของการศึกษานำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้คือ

- บทที่ 1 บทนำ : กล่าวถึงสภาพปัญหา ขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการศึกษา สมมติฐานของการศึกษา แนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีรวบรวมข้อมูลและการนำเสนอ
- บทที่ 2 ลักษณะการทูตไทย : กล่าวถึงลักษณะในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อรักษาเอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของไทยตั้งแต่สมัยอดีตมาจนถึงสมัยก่อนสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2
- บทที่ 3 ความสัมพันธ์ไทย-โซเวียต : วิวัฒนาการของความเคลือบแคลง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียตตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ต้องห่างเหินกันไปภายหลังปี ค.ศ. 1917 ลักษณะของความสัมพันธ์หลังปี 1947 ที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตครั้งใหม่ต่อกันจนถึงยุคสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2
- บทที่ 4 ประเทศไทยกับการขยายบทบาทและอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในยุคหลังสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 : กล่าวถึงการขยายบทบาทและอิทธิพลเข้ามาในเอเชียอาคเนย์ของสหภาพโซเวียตในยุคหลังสงครามอินโดจีนครั้งที่ 2 แนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในสภาพการณ์ดังกล่าว ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อความสัมพันธ์ของไทยและสหภาพโซเวียต
- บทที่ 5 บทสรุป : กล่าวถึงผลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดซึ่งแสดงถึงอุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหภาพโซเวียต ชี้ให้เห็นแนวโน้มในอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง